

# **Válka proti teroru**

Invaze do Iráku 2003

# Irák po prohrané válce

Vojenská porážka na počátku 90. let s sebou přinesla oslabení vojenského potenciálu Iráku a prohloubení jeho ekonomické a politické izolace.

Saddámu Husajnovi podařilo udržet u moci a potlačit i šíitské separatistické tendence v jižních oblastech země.

Irák v srpnu 1998 úplně přerušil spolupráci s OSN - americký kongres v říjnu 1998 - **Iraq Liberation Act**.

Poskytuje finanční podporu iráckým opozičním skupinám a zakládající program na podporu demokratických změn v Iráku.

Odstranění Saddáma Husajna a nahrazení jeho režimu transparentní demokratickou vládou – éra prezidenta Clintona.

Rezoluce RB OSN číslo 678 - přijata už po válce v Perském zálivu - týká zbraní hromadného ničení a nezmiňuje explicitní potřebu změny režimu.

Zbrojní inspekce OSN a hledání zbraní hromadného ničení od 1991.

**Zahájení cílených leteckých úderů (operace Desert Fox) a nárůstu napětí v celé oblasti.**

Škody programu na vývoj balistických raket.

Ostentativní **porušování rezolucí Rady bezpečnosti OSN č. 715, 778, 949, 1060, 1115, 1134, 1137, 1205, 1441**, zneužívání programu ekonomicko-humanitární spolupráce, znovuvyzbrojování armády, otevřená podpora palestinských teroristů apod.).



SOURCES: U.S. Defense Department, PERISCOPE US Naval Institute, THE WASHINGTON POST



# Irák po prohrané válce: ekonomická situace

Irák hluboký ekonomický a sociální úpadek.

Ekonomika - dominoval petrochemický sektor.

Tradičním vývozním artiklem byla a nadále zůstává surová ropa - 95 % obchodu se zahraničím.

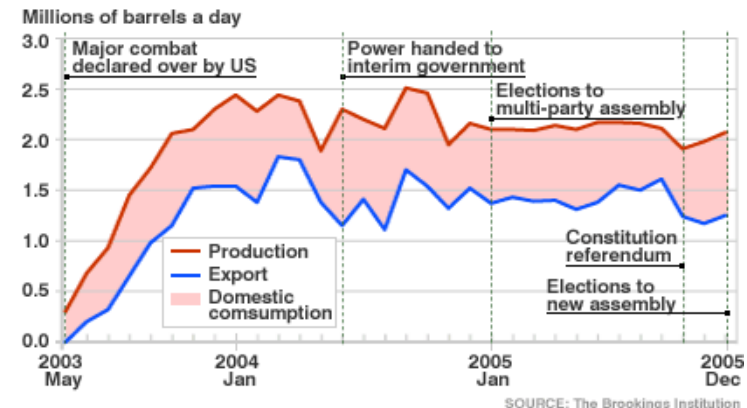
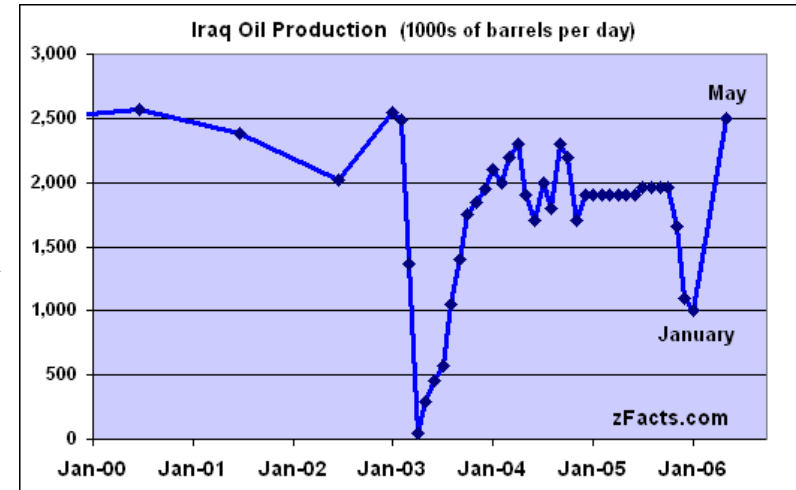
V důsledku irácko-iránské války došlo ke zničení ropné vývozní infrastruktury a tím i k naprostému ekonomickému vyčerpání + ztráta, která byla odhadována nejméně na 100 miliard dolarů.

Na konci tisíciletí Rada bezpečnosti OSN povolila Iráku vyvázet znovu ropu - množství, které je nezbytné pro humanitární pomoc.

Vývoz ropy tak dosáhl více než 3/4 stavu před irácko-iránskou válkou ale v roce 2001 však v důsledku celosvětového ekonomického poklesu došlo i ke snižování cen ropy a tím i k dalšímu zhoršení ekonomické situace Iráku.

2003 – operace Irácká svoboda – ropná infrastruktura málo zasažena ale problém kontroly produktovodů za války s povstalci.

Vývoz ropy dosáhl v roce 2006 objemu 1,62 miliónů barelů denně - v roce 2001 to bylo 2,6 miliónů barelů denně.



# Politické okolnosti invaze 2003

Legální podklad k vojenské akci, kdyby Irák pokračoval v získávání nebo vyvíjení zbraní hromadného ničení.

Rok dlouhé období diplomatické krize.

**9. listopadu 2002 – RB OSN číslo 1441.**

Rezoluce 1441 konstatovala, že Irák nadále nedodrží rezoluci 678 a že neexistuje důkaz, že nevlastní zbraně hromadného ničení.

Saddám Husajn nerespektoval termín uvedený v rezoluci 1441, že musí do měsíce předložit OSN důkazy, zda a jaké zbraně hromadného ničení vlastní anebo kdy a jak je nechal zničit.

Jedním z klíčových faktorů stojících v pozadí konfliktu je celkový postoj OSN a také mezinárodní politické sféry.

**Invaze - 20. 3. 2003 – do 9. dubna 2003 – Irácká svoboda**

Intervenci neprovedla Severoatlantická aliance, nicméně velmi významně ovlivnila fungování a soudržnost NATO.

Populární Rumsfeldův slogan o „new and old Europe“, který měl nezanedbatelný štěpící dopad na Západ.



# Americké válečné cíle

## Proč Irák? Debata v akademické literatuře i publicistice.

Bush – spojuje Hussajna s al Kajdou – nikdy nebyly předloženy důkazy, že by takové spojení existovalo.

George W. Bush

*„Naše úsilí je spravedlivé a poslouží světovému míru a mezinárodní bezpečnosti. Naše poslání je jasné: odzbrojit Irák od zbraní hromadného ničení, ukončit podporu terorismu Saddámem Husajnem a osvobodit irácký lid.“*

Tony Blair.

*„...jsou tam proto, aby odstavili Saddáma Husajna od moci a zajistili, že Irák bude odzbrojen a zbaven všech programů vývoje chemických, biologických a jaderných zbraní.“*

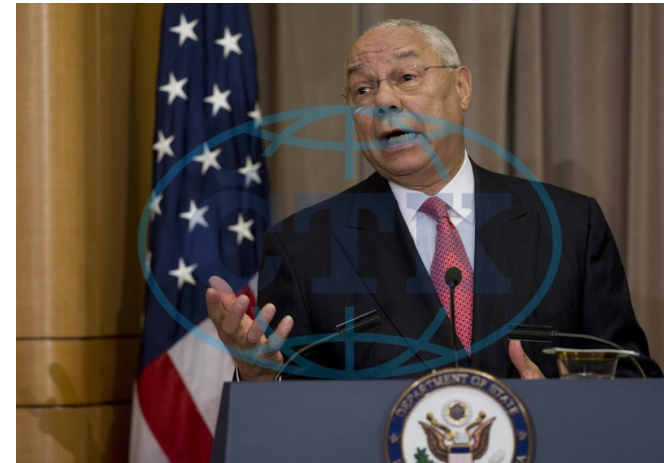
USA - dva tábory – jestřábi (**neokonzervativci**) - např. Rumsfeld, Cheney, **Wolfowitz**, Libby, Perle versus straně druhé holubice (např. **Powell**, Rice).

Není jasné, kdy se Bush rozhodl pro válku - hledal analogie s událostmi jako Pearl Harbor .

Liberální argument vývozu demokracie?

**Hlavní roli sehrály argumenty o uchování zbraní hromadného ničení a osobní zájmy některých členů administrativy – šlo vědomou lež, nebo selhání zpravodajců?**

**Dodnes ne zcela jasné!**



# Vojenské okolnosti invaze 2003

**Iraqi Freedom** - mezinárodní (britsko-americko-australská) koalice, jejíž vojenskou sílu tvořilo 17 divízí.

Byla zvolena strategie krátké letecké kampaně probíhající současně s útokem pozemních sil.

Prvním cílem se stala ropná pole v Rumajle, dále přístav Násiríja.

Další postup do Kutu, který značně zkomplikovala písečná bouře.

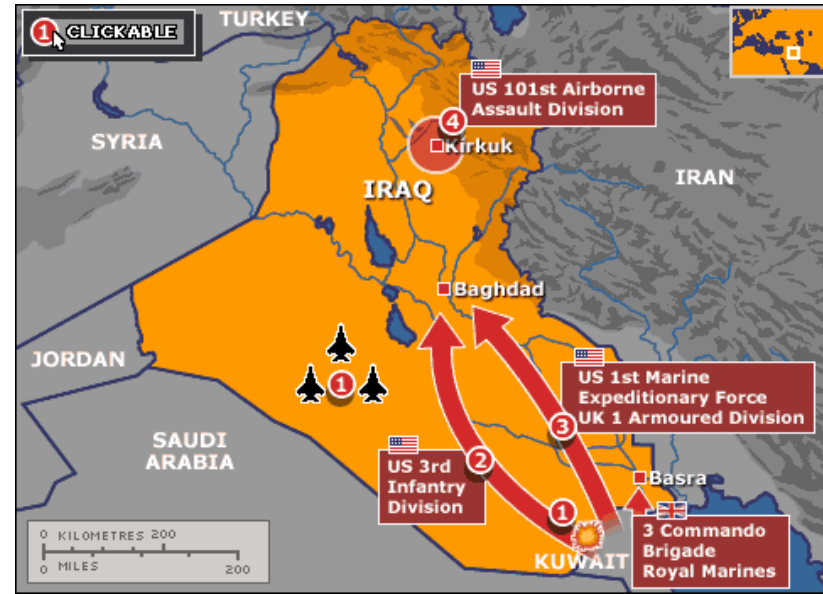
Vojska odtud dál mířila ke KARBALE a pak na dohled k Bagdádu. Konečná fáze invaze se pak soustředila na hlavní město Iráku.

**Rychlá manévrová válka!**

**Bagdád padl do rukou vojsk 9. dubna 2003**, kdy došlo k odstranění sochy Saddáma Husajna.

Vyhlášen konec války – konec mezistátní války, začátek gerilové války.

**Husajna dopadly americké síly v prosinci 2003**, popraven byl 2006.



# Mezinárodní reakce

**Vlna nesouhlasu silných evropských států s vojenskou intervencí do Iráku nastala po přijetí rezoluce 1441.**

Německo, Francie a Lucembursko se distancovaly od rozhodnutí Spojených států a na půdě OSN vyjádřily odpor k takové politice.

Amerika mohla v Evropě počítat s podporou Itálie, Španělska a Velké Británie, kde byl mandát k útoku předmětem politické kritiky některých vládních labouristických poslanců a kvůli tomu také složitých politických jednání (britský parlament nakonec odmítl návrh, podle něhož nenastal důvod k válce, čímž mohla invaze de facto propuknout).

**Stará – nová Evropa.**

**Nešlo o štěpení „staří“ versus „noví“.**

Německo a Francie musely v tomto sporu čelit faktu, že americká politika našla podporu v Dánsku, Španělsku a Itálii.

Seznam signatářů takzvaného „dopisu osmi“ - dělící linie mezi „starými“ členy, kdy v k této konkrétní otázce někteří „noví“ členové jednoznačně podporovali prointervenci tábor (např. Polsko).

Jiní „noví“ členové (Česká republika a Maďarsko) si uchovávali zdrženlivý odstup.

# Vnitropolitické limity stabilizace Iráku

Irák - umělým státem (všechny v regionu, krmě Iránu a Turecka) - vytvořen v dnešních hranicích někdejší britskou správou, skládá se z relativně nesourodých prvků, což má za následek jeho nestabilitu v krizových obdobích.

**Vnitrostátní aktéry lze všeobecně vymežit na etnickém a religiózním základě.**

Hlavní konfliktní potenciál vychází z prostředí v minulosti výrazně preferovaných **sunnitských Arabů – útoky na koaliční síly.**

**Nejméně problematickou etnickou skupinu z hlediska koaličních sil představují Kurdové** - k útokům na vládní či koaliční jednotky jen v ojedinělých případech.

Prezidentem se stal kurdský politik Džalál al-Tálabání.

Kurdská politická reprezentace však usiluje o dosažení faktické nezávislosti na zbytku iráckého státu - prvek potenciální destabilizace + spory se sousedy.

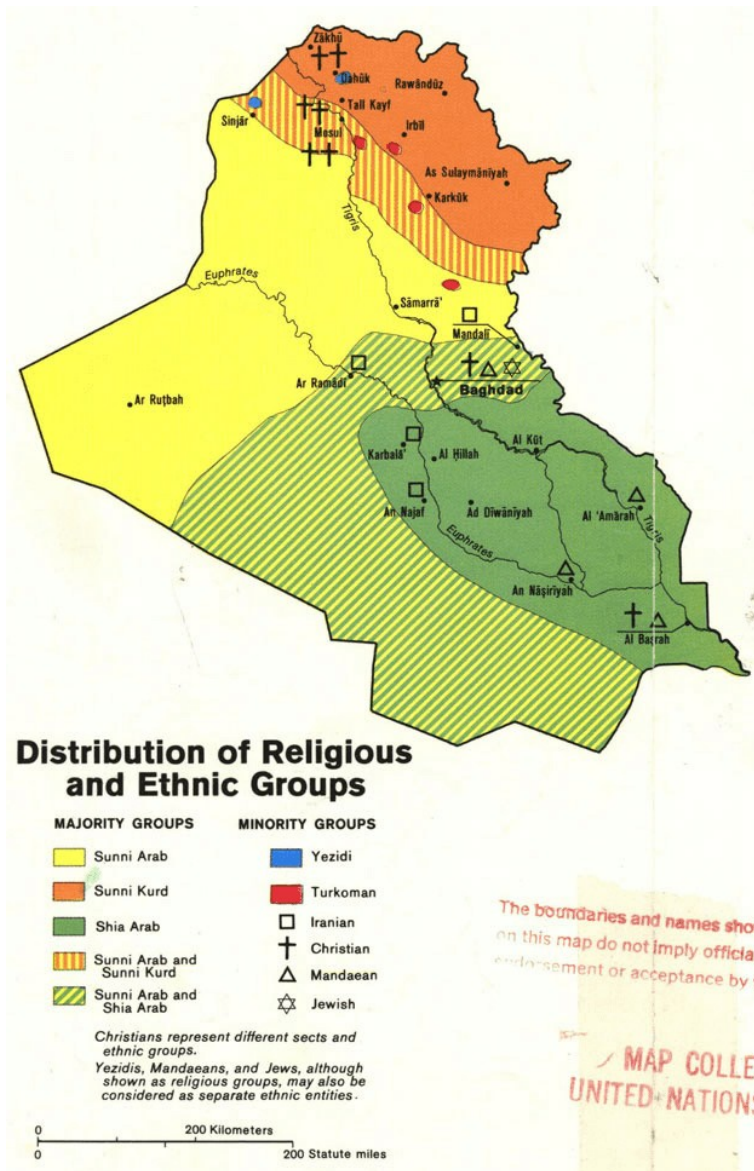
Významný zdroj napětí - teritoriálního vymezení hranic kurdské autonomie, resp. problematika Kirkúku, regionu s bohatými ropnými nalezišti a velkým ekonomickým potenciálem. Etnická skladba tohoto původně kurdského teritoria se během vlády strany Baas změnila ve prospěch arabské populace-

**Hlavním zdrojem nestability je prohlubující se konflikt mezi arabskými šíity a sunnity.**

Milice šíitského duchovního **Muktady al-Sadra** – proti USA a proti vládě, která jim prý poklonkuje.

Nejhorší bezpečnostní situace panuje již od roku 2003 v oblasti tzv. Sunnitského trojúhelníku, tj. regionu s převládající sunnitskou populací a v hlavním městě Bagdádu.

**Obavy z dalšího vnitropolitického vývoje + hrozby rozpadu Iráku + nutnost udržovat zde početné stabilizační síly v dlouhodobém horizontu – motivace, proč Husajn nebyl svržen v 1991.**





# Postkonfliktní stabilizace?

Porážka irácké armády 2003 však neznamenal ukončení bojů a násilí – přechod v protipovstaleckou operaci

Bezprostředně po ukončení hlavních bojových operací a zhroucení Husajnova režimu, které většina obyvatelstva uvítala, došlo lokálnímu rabování a nepokojům.

Bezprostředně po obsazení Iráku převzala moc vojenská okupační správa, Prozatímní koaliční správa (CPA) vedená civilním administrátorem pro Irák - Paulem Bremerem.

Byla rezolucí RB OSN č. 1483 uznána jako legální autorita pro správu okupovaného Iráku. Hlavní odpovědnost CPA spočívala ve stabilizaci politické situace, vytváření podmínek pro ustavení irácké vlády a stimulaci ekonomické obnovy.

CPA rovněž příslušel nábor a výcvik iráckých bezpečnostních sil zodpovědných zpočátku především za ochranu kritické infrastruktury.

Rozpuštěny dosavadní ozbrojené síly.

**V létě 2003 propukají první skutečně vážné střety nejen v Bagdádu, ale rovněž ve Fallúdži, Mosúlu, Tikrítu, Basře.**

2003 Vládní rada připravila přechodný legislativní rámec pro řízení vnitřní irácké agendy a harmonogram přechodu k novému demokratickému konstitučnímu systému

**Prosinec 2003 irácká Vládní rada schválila vytvoření trestního tribunálu – záhy se podařilo zadržet samotného Husajna – popraven 2006.**

# Eskalace násilí a budování demokratických institucí

**2004 – eskalace bojů s povstalci - Fallúdža, Masíruja, Basra aj., do země přicházejí zahraniční bojovníci – islámští radikálové se dříve Iráku spíš vyhýbali.**

Zřetelně se etabluje a aktivizuje odnož al-Ká'idy v Iráku, kterou vedl **Músá Abú Zarkáví**.

Do země proudí masivní hospodářská pomoc. USA poskytly za prvních 12 měsíců od zahájení operace Irácká svoboda přímou finanční pomoc Iráku ve výši 3,3 miliardy USD.

**Leden 2005 se konají první všeobecné demokratické volby** do přechodného Iráckého národního shromáždění, jichž se zúčastnilo více jak 8,5 miliónů obyvatel Iráku.

Zvítězila šíitská Sjednocená irácká koalice (48 %), následovaná Sjednocenou kandidátkou Kurdistánu (26 %) a sekulární Iráckou kandidátkou (13,8 %) vedenou tehdejším premiérem Ajádem Allávím.

Březen 2005 - první parlamentní volby podle nové ústavy, kterých se účastní již 12,2 miliónu oprávněných voličů.

**Květen 2006 – ustavení irácké vlády.**

Iráckým prezidentem se stává Kurd Džalál Talabání, jeho zástupci šíita Adil Abd al-Mahdí a sunnita Tárik al-Hašími a **premiérem šíita Núrí Málíkí**.

Rozpory mezi šíitskými a sunnitskými politickými a náboženskými subjekty a vůdci, gradují po bombovém útoku (únor 2006) na mešitu ve městě Sámara a v rozpoutané „válce mešit – nejhorší situace byla v Bagdádu.

# Předání odpovědnosti místním autoritám

**2007 – americká vláda koncipuje strategii „irakizace konfliktu“ – cíl od samého počátku invaze!**

1. předávání vedení a odpovědnosti irácké vládě,
2. pomoci iráckým bezpečnostním složkám při ochraně civilního obyvatelstva,
3. izolaci extrémistů,
4. vytvoření prostoru pro politická řešení problémů,
5. oživení politického a ekonomického úsilí o obnovu,
6. přizpůsobení strategie regionálnímu kontextu Blízkého východu.

Aby to bylo možné, je třeba potlačit povstalce – posílení americké vojenské přítomnosti o 20 000 vojáků.

2008 – zlepšení bezpečnostní situace – předání podstatné části Iráku lokálním autoritám.

2011 – stažení jádra amerických vojsk – zůstávají kontraktoři + logistická podpora + výcvikové komponenty.

**Od počátku invaze v 2003, do konce roku 2011, bylo v Iráku zabito 162 000 lidí.**

Uvádí se, že 120-130 000 z nich byli civilisté.

# Náklady na stabilizaci a postkonfliktní rekonstrukci Iráku

American Academy of Arts and Sciences - vypracována studie „War with Iraq: Costs, Consequences, and Alternatives“

Tato studie vycházela především z komparace s předchozími typy válek - avšak počítala pouze s charakterem tzv. „rychlé války“ – **dopad na ropný trh!**

- 1. varianta optimistická** – předpokládala, že vojenská a diplomatická fáze bude úspěšná, stejně jako i fáze rekonstrukce Iráku. Celkové náklady na válku a obnovu země tak byly odhadnuty (v letech 2003—2012) na částku minimálně 990 miliard dolarů.
- 2. varianta pesimistická** – ve které se předpokládalo, že první a případně i druhá fáze neskončí úspěšně a dojde ke komplikacím, odhadovala celkové náklady na válku a obnovu země (v letech 2003—2012) až na neuvěřitelných 1,9 biliónu dolarů.

Jednu z dalších analýz provedla Demokratická strana - odhadla celkové náklady na válku (Iraqi Freedom) v rozmezí 48—60 miliard dolarů.

Odpovědnost za irácký státní majetek, především iráckou ropu a za příjem z prodeje ropy měla podle mandátu OSN Západní koaliční správa. Prostředky určeny pro rekonstrukci Iráku a pro humanitární potřeby iráckého lidu – problém korupce a rozkrádání.

**Reálné náklady pro USA kolem 600 mld USD.**

**Zmatek na BV posílen, ale je to v rozporu s národními zájmy USA?**

**Jak velké škody na prestiži USA způsobila blamáž s nenalezením ZHN – hlavní argument války?**

# Další literatura

Gaddis, John. Lewis. (2005). Grand Strategy in the Second Term. Foreign Affairs, 84(1), 2–15.  
<https://doi.org/10.2307/20034202>

Deudney, Daniel (2017). Ikenberry, G. John. Realism, Liberalism and the Iraq War, Survival.  
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00396338.2017.1349757>

Hinnebusch Raymond (2007) The US Invasion of Iraq: Explanations and Implications, Critique: Critical Middle Eastern Studies, 16:3, 209-228, DOI: 10.1080/10669920701616443

Record, Jeffrey. (2008). Why the Bush Administration Invaded Iraq: Making Strategy after 9/11." Strategic Studies Quarterly, vol. 2, no. 2, Air University Press, pp. 63–92,  
<http://www.jstor.org/stable/26267474>